ప్రక్క వీధిలోని దర్గా నుంచి మౌజీన్ అజా యిచ్చాడు. అతని గొంతు జలుబుతో పగిలి వికారంగా అపస్వరాలు పలుకుతోంది. వల్లి లేచి కూర్చున్నాడు కళ్ళు నులుముకొంటూ. ఇంకా తెల్లవార లేదు. మొదట వాడికి తానెక్కడున్నదీ సరిగ్గా జ్ఞాపకం రాలేదు. ఏదో పొరపాటు జరిగిపోతున్నట్లు మనసునిండా ఆదుర్దా, దిగులు–చుట్టూ చూశాడు. రైల్వే ఓవర్ బ్రిడ్జి క్రింది ఒక సందు అది. గబుక్కున జ్ఞాపకం వచ్చేసింది. అది వాడి మేనమామ వుండే చోటు. వెనుక సగానికి తడికెలు అడ్డం పెట్టుకొని వాళ్ళు వుంటున్నారు. ముందు సగంలో డీల్‌వుడ్ చెక్కలు తెచ్చుకొని వాటితో పెట్టెలు, షెల్ఫులు పడక్కుర్చీలు చేస్తాడు మస్తాన్ మామూ.. ఆస్పత్రివాళ్ళ 'లాభంలేదు, తీసుకెళ్ళండ'ని చెప్పాక నేరుగా అమ్మను యిక్కడికి తీసుకొచ్చారు మూడ్రోజుల క్రిందట. ముందుప్రక్క ఖాళీజాగాలో వుంటున్నారు. మురికిపట్టిన తెల్లదుప్పట్లో అసాంతం

ముసుగు కింద వున్నాడు. ప్రక్కనే వాడి అక్క మెహరు ఒంటిమీద గుడ్డలన్నీ చెదిరిపోగా అస్తవ్యస్తంగా పుట్ట నేలన పడుకొని ఒళ్ళు తెలియకుండా నిద్ర పోతున్నది. నిన్న పగలంతా అమ్మ ప్రక్కనే కూరుని గుడ్డ పేలికతో ఈగలు తోలుతూనే వుంది.

గాలి చల్లగా తాకింది. 'రాయీ రాయీ కరిగే వేళన దేవతలు గాలిరథం ఎక్కి తిరుగుతారు. అందుకే అప్పుడు గాలి తోలుద్ది. అడివిలో పెరిగే మానులకీ, కొండల్లో రాతికీ రాతికీ మధ్యన పుట్టే చెట్టుకీ ఎవరు పోషణ చేసారు! ఆ గాలీ, ఆ దేవుడూను' అమ్మ మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చి చుట్టూ చూశాడు వల్లీ-గాలిరథం కోసం వెతుకుతున్నట్లు.

వల్లీ మనసులో దిగులు వెలితి అట్లాగే వున్నది. నెల రోజుల క్రిందటి వరకూ రాత్రిళ్ళు అమ్మ ప్రక్కనే పడుకునేవాడు. నిద్రలో మెలకువ వచ్చినా, భయం వేసినా పీడకల వచ్చినా అమ్మ పొట్ట తడుము తాడు. భయం పోతుంది. దెబ్బతగిలినా, నొప్పికలిగినా, నాయన కొట్టినా ఏడ్చు కుంటూ అమ్మ దగ్గరికి చేరుతాడు. ఒక చేత్తో చీర కొంగు పట్టుకుంటాడు. రెండో చెయ్యి గుడ్డిగా ఆత్రంగా అమ్మ పొట్ట మీద తచ్చాడుతుంది. ఆ పొట్టను గట్టిగా పిడికిట్లో పట్టుకుంటాడు. అమ్మ వాడిని దగ్గరకు లాక్కుని గట్టిగా కావిలించుకుని ఏడ్పు ఉధృతం తగ్గాక వదిలేస్తుంది....

ఎనిమిదేళ్ళ వాడైనా వాడికి చిన్నప్పటి అలవాట్లు పోలేదు. అమ్మకు బాగా లేనప్పటి నుంచి వాడు అమ్మదగ్గర పడుకోవటం లేదు.

ఎనిమిదేళ్ళ వయసు కంటే ముదురుగా కనిపించే ముఖం వల్లీది. నలుపు, పొట్టి. అంతా తల్లి పోలిక. పదిహేనేళ్ళ మెహర్ తండ్రి పోలికతో సన్నగా, తెల్లగా వుండి పెద్ద కళ్ళతో నజూకైన ముఖంతో అందంగా వుంటుంది. ఏడాది క్రిందట రసూల్ బావతో మెహదీ అయి పట్నం వచ్చేసింది.

వల్లీ అమ్మ ఫతిమాబీ కూలి నాలి చేసి ఇల్లు నడుపుతుంది. వ్యవసాయం నాట్లు, కోతలు ఇండ్లలో బియ్యం జాగుచే సిప్పడం, ఇళ్ళు కడగటం, పిండి దంచటం ఏ పనైనా చేసి డబ్బు తెస్తుంది. నాయన జానాసాబ్ ఎప్పుడో ఒక రోజు కూరగాయలో, పళ్ళో వ్యాపారం చేస్తాడు. మిగతా రోజుల్లో అమ్మని కొట్టి, బాధించి పావలో అర్ధో పట్టుకెళ్తాడు తాగటానికి.

ఇదివరకెప్పుడో స్కూల్లో చదువు చెప్పే వాడని అమ్మ చెప్పింది. ఆమె జానాసాబ్‌కు మూడో భార్య. మొదటి యిద్దరూ చచ్చి పోయారు. జానాసాబ్ తెల్లటి మనిషి, పలచగా పొడుగ్గా వుంటాడు. పోతగుండు, మేక గడ్డం. గళ్ళలుంగీ పైకి యొడ్చి గట్టిగా చెక్కి, పైన బనీనుగా వుండే తెల్ల చొక్కా వేసుకుంటాడు. బక్క-మనిషి. బక్కకోపంతో వల్లిని కొడితే చావబాదు తాడు ఒక్కసారి.

ఫతిమాబీ రోజూ పనిలోంచి యింటి కొచ్చేప్పుడు వల్లీకి తినడానికి ఏదైనా తెసుకొస్తుంది. బొరుగులో, బెల్లమో, కారపు బొట్టలో ఏదో ఒకటి. అవి జేబులో వేసుకుని, నీళ్ళు తెచ్చిపెట్టడమో అంగడికి పోయి రావటమో కట్టెపుల్లలందివ్వటమో ఏదో ఒక పని చేసిపెడుతూ అమ్మ వెనకనే తిరుగుతుంటాడు వల్లీ.

ఒకసారి బడిపంతులు వల్లీని బడికి పంపమని ఫతిమాబీతో చెప్పాడు. రెండు రోజులు పంపింది, "ఆ చదువులు ఎన్ని ఏళ్ళు చదివించాలి? కూసోపెట్టి మేపొద్దా? బడికీ గిడికీ. అక్కర్లేదు బతకటానికి చదువక్కర్లేదు" అన్నాడు జానాసాబ్. వల్లీ చదువు నిలిచిపోయింది. వల్లీని ఎవ రింట్లోనైనా పనిలో పెట్టాలని చూశాడు జానాసాబ్. ఫతిమాబీ ఒప్పుకోలేదు. "పసి వాడు. ఇంకా వాడికంత తెలివిలేదు" అన్నది-దెబ్బలు తిన్నది. రెండు రోజులు వాడిని తండ్రి కళ్ళబడకుండా తప్పించింది.

అమ్మకు జబ్బుచేసిన ఈ నెల రోజుల్నుంచి వల్లీకి ఏదీ సరిగా వుండటంలేదు. వాడు ఎక్కడున్నాడు, ఏమి చేస్తున్నాడని కనుక్కునేవాళ్ళూ పిలిచేవాళ్ళూ తలిచే వాళ్ళూ లేరు. ఒకపూట తింటే యింకో పూట గంజితాగితే మరోపూట శుద్ధ పస్తు అవుతున్నది. రసూల్ బావ డబ్బు తెచ్చి యిచ్చినాడు తింటాడు. లేకపోతే లేదు. రసూల్ కమలా నగర్ కాటాగుంపుకు చేరినవాడు. ఎప్పుడూ అక్కడ పేకాట క్లబ్బు దగ్గరే వుంటాడు. పేకాడేవాళ్ళకి టీలు, బీడీలు, సిగరెట్లు తెచ్చివ్వడం వాడి పని. గెలిచిన వాళ్ళు వాడికి డబ్బు యిస్తారు. ఇదే కాకుండా జేబులు కత్తిరించడం, దొంగ బేరం చేస్తున్న పరదేశస్థుల జేబుల్లోని నోట్ల కట్టలను సంగ్రహించడం కూడా కద్దు. కొత్త మొఖాల్ని మాయమాటల్తో మోస గించి, వాళ్ళ సామానూ వస్తువులూ కొల్లెయ్యటం కూడా చేస్తాడు. కాని అడపా దడపా పోలీసులకు ముట్టజెప్పవలసిందీ, తాగుడు వలన ఖర్చు జాస్తి. నల్లగా పొట్టిగా దిట్టంగా వుండి గుబురు మీసాలూ చిన్నకళ్ళూ చప్పిడి ముక్కూ గళ్ళలుంగీ మెళ్లో మఫ్లరూ గుండెలో బండదనమూ వుండే రసూల్ బావంటే వల్లీకి భయం. అమ్మకి బాగాలేదని అక్క మెహర్ వీళ్ళ దగ్గర వుండటాన రసూల్ వీళ్ళింటికే వస్తున్నాడు. అడపా దడపా డబ్బు యిస్తు న్నాడు. లేకుంటే శుద్ధ పస్తులుండేవాళ్ళే.

పట్నంలో ఆస్పత్రి నుంచి అమ్మను ఊరికి తీసుకెళ్ళడానికి వాళ్ళకి డబ్బులేదు.

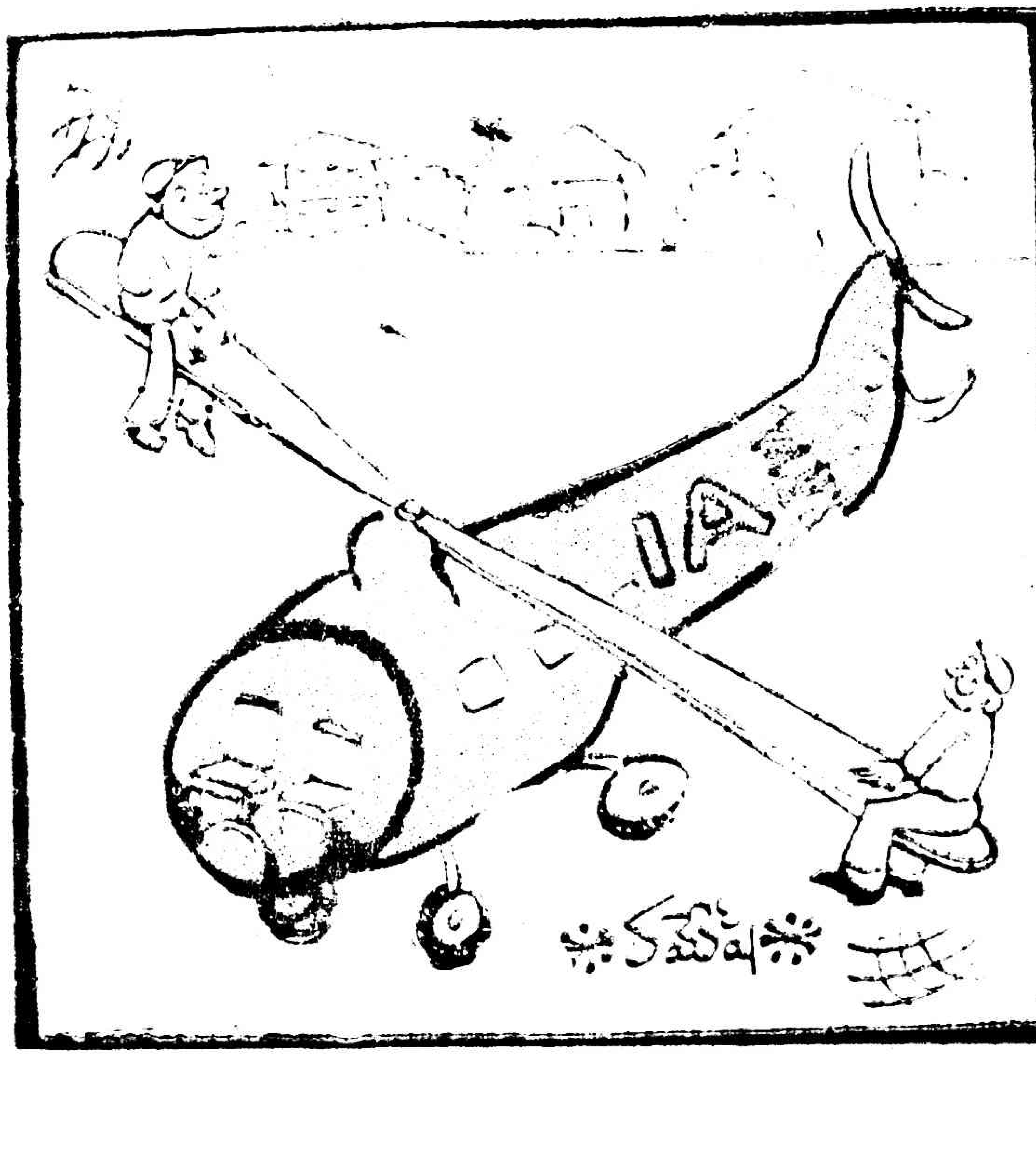

అందుకే నేరుగా మామూ ఇంటికి వచ్చారు. వాళ్ళు రావడం మోవీకి యిష్టం లేదు. అయినా పెద్దగా ఏమీ అనలేకపోయింది. మామూకి చెముడు. ఆమె ఏమి మాట్లాడినా తనను తిట్టేస్తున్న దనుకుంటాడు. ఆమెను బావబాదుతాడు. అందుకని భయపడి వూరుకున్నది. అయితే, ఎవరికన్నం వాళ్ల చేసుకునేట్లు ఏర్పాట్లు చేసింది. ఆ మనిషి ఎన్నాళ్ళు యీడుస్తుందో ఎవరికి తెలుసు? అన్నది.

ఆస్పత్రి నుంచి వచ్చినప్పటినుండీ అమ్మ మగతలో వుండిపోయింది. నిన్న ప్రొద్దున చూచి చచ్చిపోయిందన్నారు. నిన్న రోడ్డుమీద పోయే జనం యిచే చూస్తూ పోయారు. కొందరు డబ్బులిచ్చారు. చుట్టుప్రక్కల యిండ్ల వాళ్ళు కూడా తలో రూపాయీ రెండూ యిచ్చారు. అవి తీసుకుని నాయనా, బావా ఎటో వెళ్ళిపోయారు. వాళ్ళకోసం అక్కా మామూ నిన్నంతా ఎదురు చూస్తూనే వున్నారు. ఎక్కడో పాతూరు దర్గా దగ్గర తాగి పడున్నారని మామూకొడుకు బాసూ చెప్పాడు. "ఈ మనిషిని యిట్టా పారేసి వున్న డబ్బంతా తాగి సచ్చారా" అని మామూ చిందులు తొక్కాడు. మళ్ళీ డబ్బుకోసం బయల్దేరాడు. రాత్రి యింటికి రాలేదు.

కూర్చున్న చోటినుంచి గబుక్కున లేచాడు వల్లీ. ఇవాళ ఎట్లైనా డబ్బులు సంపాదించాలి. మసగ వెల్తురుగా వుంది. బస్టాండుకు వెళ్ళాడు. లైసెన్సు కూలీవాళ్ళు షెడ్డులో పడుకుని నిద్రపోతున్నారు. ప్రొద్దున్నే బయల్దేరే బస్సులు వచ్చి ప్రయాణీకుల్ని నింపుకొని వెళ్ళిపోతున్నవి బళ్ళారి బస్సుకు నాలుగు సామాన్లు లోపల వేశాడు, పావలా యిచ్చారు. హైదరాబాదు బస్సు వచ్చింది. ఉత్సాహంగా పరుగెత్తాడు. వాడిలాంటి పిల్లాళ్ళు యింకో యిద్దరు పోటీగా వున్నారు. కిటికీ కమ్మీలు పట్టుకుని పైకిఎగిరి వేళ్ళాడుతూ ఆత్రంగా లోపలివాళ్ళను చూశాడు. సన్నగా తుంపర ప్రారంభమైంది. బస్సులో కూర్చునివున్న ఒకామె "ఒరే, పైన హోల్డాలుంది. దించి లోపలవెయ్యి. ముప్పై పైసలిస్తాను" అన్నది. సరేనని పైకెక్కాడు. హోల్డాలు బరువుగావుంది. దాన్ని దించలేడు. డబ్బులు రాకుండా పోతాయని ఆదుర్దా పుట్టింది. పైనుంచి నిచ్చెన మీదుగా దానిని జారవిడిచాడు. క్రిందికి దిగివచ్చి మొయ్యలేక యీడ్చుకుంటూ బస్సు వాకిట్లోకి తెచ్చాడు. ఒగరుస్తూ లోపలికి చేరవేసి ఆమె పెట్టమన్న చోటికి చేర్చాడు. ఆమె పది పైసలిచ్చింది. 'ఎంతమ్మా - మీరు ముప్పై పైసలిస్తానన్నారు' అన్నాడు పైసల్ని చూస్తూ. "ఒక్క సామాను దించటానికి ముప్పైపైసలిస్తారా.... నేను పది అన్నాను. నీవెట్లా విన్నావో" అంటూ యింకో అయిదు పైసలిచ్చింది. వాడు కొంచెం సేపు బతిమిలాడి ప్రయోజనం లేక క్రిందికి దిగాడు. ఇంకేమైనా బస్సులొస్తాయేమోనని చూస్తూ నిలబడ్డాడు. లైసెన్సు కూలీ నిద్రలేచి వచ్చాడు. రసూల్ బావంత వున్నాడు. ఒళ్ళు విరుచుకుంటూ నేరుగా వల్లీ దగ్గరికి వచ్చి తలమీద గట్టిగా మొట్టికాయ వేశాడు. పైసలు లాక్కోడానికి జేబులో చెయ్యి పెట్టాడు. వల్లీ జేబు గట్టిగా పట్టుకుని వదల్లేదు. వాడు వల్లీని ఎడాపెడా బాదేశాడు. పావలా క్రిందికి దొర్లింది. అది తీసుకుని నవ్వుతూ వెళ్ళిపోయాడు వాడు. వల్లీ షెడ్డు మెట్ల మీద కూర్చున్నాడు. గట్టిగా ఏడుస్తూ కూలీ వాడు అటుగా వెళ్తూ వల్లీని చూసి నవ్వుతూ పోయాడు. వాడిలో అమ్మదగ్గరికి పరుగెట్టాలన్న తపన రేగింది. లేచి చొక్కా చేత్తో కళ్ళు తుడుచుకుని బయల్దేరాడు. బ్రిడ్జి సందు మొగదలకు వచ్చాడు. తాముండే చోట మనుషులు చాలామంది తిరుగుతున్నారు. బురఖీలు వెసుకున్న వాళ్ళు ముగ్గురు కనిపించారు. ఒక బురఖీ తెల్లగా మెరుస్తూ లేసు వేసి అందంగా కన్పిస్తున్నది. ఏం జరుగుతుందో అని గబగబా నడిచాడు, తమ సందు గోడకు రోడ్డుమీదకు రెండు తడికలు కొత్తగా పెట్టారు. లోపల ఏమిటో జరుగుతున్నది. ఎవరి పనులమీద వాళ్ళు తిరుగుతూ మాట్లాడుకుంటున్నారు. వాడినెవరూ పలకరించలేదు. రెండు తడికల సందులోనుంచి లోపలికి తొంగిచూశాడు వల్లీ. తడికల చాటున చెక్కపలకలమీద అమ్మని పండబెట్టి అక్కా, యింకొకామె నీళ్ళు పోస్తున్నారు. "అల్లా మనిషిని మట్టితో

"ఉగాది ప్రసాదం"

చిత్రం: సి. హెచ్. జయలక్ష్మి, గుంటూరు

ఉగాది మంజరి

జయమహో అబ్దాది! జయము ఉగాది!
జయము, వసంతమా! జయము చైత్రంబ!
పాడిపంటలతోడ పల్లెలునిండ;
పలుపరిశ్రమలతో పట్నాలునిండ;
వాణిజ్యములునిండ వర్తకస్థలుల;
శత్రుభీకర ధైర్యసాహసమ్ములతో;
సర్వాయుధములతో, శక్త్యుక్తితతితో
విజయసాధనకళా విదితనైపుణితో;
దేశమున్ గాపాడు త్రిబలముల్‌నింప;
భాగ్యరాసులునింపి భరతదేశాన,
రక్షించి మమ్మెల్ల, రాణింపుమీవు.
జయమహో అబ్దాది! జయము ఉగాది!
జయము వసంతమా! జయము చైత్రంబ!

—తేకుమళ్ళ రామచంద్రరావు

చేశాడు. అందుకే రోజూ నీళ్ళుపోసుకున్నా, రుద్దితే మళ్ళీ మట్టే వస్తది. ఆఖరికి ఈ బొమ్మ మళ్ళీ మట్టిలోనే కలిసిపోద్ది" అమ్మ చెప్పింది. అమ్మ నీళ్ళు పోసుకుని ఎన్నో దినాలైంది. వల్లి తన ఎడంచేతిమీద కుడిచేతి బొటనవేలితో రుద్ది చూసుకున్నాడు. నల్లని మట్టి పాముకుని తీగలు పారింది. దులిపేసుకున్నాడు.

నాయన పెద్ద మెరిసే ఎర్రగుడ్డను తెచ్చి నేలమీద చక్కగా పరిచిమడిచి, చించాడు. రెండు సన్నని పేలికల్ని పట్టుకుని ప్రార్థనలు చదివి తడికల్లోకి అందించాడు. "నీళ్లు పోసే దానికి దర్గానుంచి పలకలు తెచ్చి

"లేపాక్షి శిల్పం"

చిత్రం : వై. దాలయ్య, సిద్దిపేట

నాంగదా, పెట్టెతీసుకుని మౌజీన్‌రావాలా? వాడురాడు....గరీబోల్లని ఎవురు సూస్తారు? అల్లా....అల్లా .... నిన్నంతా ఆ దర్గాకాడ యీ దర్గాకాడ కూసునే వుండాం. మనిషి పోయిందయా, పెట్టి యిమ్మంటే ఒకడూ పలకడు" అన్నాడు. మాట్లాడుతూనే గుడ్డను పరీక్షించి మడతలు పెట్టి చదును చేశాడు. బావ మామూ చూస్తూ నిలుచుని నాయన మాటలకు తలూపుతున్నారు. అమ్మని తెచ్చి ఎర్రగుడ్డమీద పండబెట్టారు. నాయన చకచకా ఆ గుడ్డని అమ్మమీదికి మడిచి కట్లు కట్టాడు. చివరికి ఒక ఎర్రటి మూట తయారైంది. వల్లికి భయం వేస్తున్నది. జట్కా వచ్చింది. మూటని జట్కాలో పెట్టారు. అక్క పెద్దగాఏడ్చింది "అమ్మా" అని అరిచాడు వల్లి.

వాడి మనసునిండా ఆదుర్దా, భయం.

వాడికి ఏమేమో జరిగిపోతున్నది. ఏమో చెయ్యాలని తొందర పుడుతున్నది. కాని ఏం చెయ్యాలో తెలియటంలేదు.

నాయన బావ జట్కాలోకి ఎక్కారు. మామూని ముందు జట్కావాని ప్రక్కన కూర్చోమంటున్నాడు. బండి కదలటానికి సిద్ధమైంది.

వల్లి శక్తికొద్దీ 'అల్లా అల్లా' అని అరుస్తున్నాడు. నాయన ఏమనుకున్నాడో, 'నువ్వు కూడా రారా' అన్నాడు. వల్లి మొఖం సంతోషంతో చాటంతైంది. కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు. మళ్ళీ ఒద్దనేస్తారేమో నన్నట్లు ఆత్రంగా బండిలోకి ఎగిరాడు. ఎర్రమూట నడిమధ్యన పడ్డాడు. 'ముర్దాపైన పడతావ్ సువ్వర్' అని కేకేశాడు నాయన. వల్లి సర్దుకూర్చున్నాడు.

బావ నవ్వుతూ "అల్లా అని అరుస్తుండావ్. అల్లా పిలిస్తే పల్కుతాడేంరా?.... దేవుడి ప్రార్థనలు నేర్చుకోవాలంటే సంవత్సరమన్నా విడవకుండా దర్గాకి పోవాలి. శుచిగా వుండాలి. దర్గాలో అందర్నీ చూస్తూ వాళ్ళు ఎట్టచేస్తే మనం అట్ట చెయ్యాలి. వాళ్ళు ఒంగితే ఒంగాలి. లేస్తే లేవాలి. అట్ట సంవత్సరం చేసే ప్రార్థనలు తెలుస్తయి" అన్నాడు. బావ నోట్లోంచి సారా కంపు కొట్టింది.

"అరే వల్లి, పాపం పున్నెం మంచీ చెడ్డా ఏం లేవురా. సదూకునోళ్ళు మాటాడేవి అవి" అన్నాడు.

వల్లి బావవైపు అపనమ్మకంగా అయిష్టంగా చూశాడు. అమ్మ అన్నీ నవ్వ్యని చెప్పింది.

బండి బరువుగా బయల్దేరింది.

"అరే, నిన్ను మా గేర్‌లో కాకా హోటల్లో చేర్పిస్తా. బాగా కాఫీలు, టిఫిన్లు, రెండుపూటలా తిన్నంత అన్నం. పైన మీ నాయన చేతికి నెలకి నలబై రూపాయలిస్తారు. ఇద్దరూబతుక్కోవచ్చు....రెండేళ్లు పోయి కాస్త సాగినావంటే ఆఫీసర్ల క్లబ్బులో బాయిగా చేర్పిస్తా.. నెలకి జీతం పైన టిప్పులు జాస్తి, బతికిపోతావ్ .... అది మా క్లబ్బు అట్లాటిది కాదురా. వాళ్ళ దగ్గిర అన్నీ కొత్త పచ్చ నోట్లే వుంటై. పచ్చనోటు తప్పించి యింకోటుండదు. డబ్బు పెట్టే వోళ్ళు పెట్టిచ్చే వోళ్ళు, కంట్రాక్టర్లు, ఆఫీసర్లు, పెద్దోళ్ళు.... పేకాటకి, బుడ్డీలకి అన్నిటికీ కొత్త పచ్చనోట్లే మారుస్తారు.... హె హె హె...."

గాలి దుమారం లేచింది. "గాలి....రాతికీ రాతికీ మద్దెన పుట్టే చెట్టుకు ఎవరు పోషణ చేస్తారు? ఆ గాలీ, ఆ దేవుడూ నూ...." జ్ఞాపకం వచ్చింది వల్లికి.

దుమ్ము గాలిలో జట్కా కనపడకుండా పోయింది క్షణంలో. ★

ప్రధాని ప్రకాంతి
కార్యక్రమాన్ని
విజయవంతం చేద్దాం